

Ομιλία του Προκόπη Παυλόπουλου με τίτλο «Ο Κωνσταντίνος Καραμανλής ως «οιακοστρόφος» της Ελλάδας στην πορεία προς τους Ευρωπαϊκούς Θεσμούς»

[/ Επικαιρότητα](#)

Με τίτλο «Ο Κωνσταντίνος Καραμανλής ως «οιακοστρόφος» της Ελλάδας στην πορεία προς τους Ευρωπαϊκούς Θεσμούς», ο Προκόπιος Παυλόπουλος, τέως Πρόεδρος της Δημοκρατίας Ακαδημαϊκός Επίτιμος Καθηγητής της Νομικής Σχολής του ΕΚΠΑ, θα ομιλήσει στο συνέδριο του Ιδρύματος Κωνσταντίνος Καραμανλής και του Ιδρύματος Helmut Schmidt, το οποίο θα συνδιοργανωθεί στην Αθήνα και θα είναι αφιερωμένο στις ευρωπαϊκές διαστάσεις της προσωπικότητας του Κωνσταντίνου Καραμανλή.

Παρακάτω ολόκληρη η ομιλία:

Πρόλογος

Η σημαντικότερη πολιτική παρακαταθήκη του Κωνσταντίνου Καραμανλή η οποία τον κατατάσσει, δίχως αμφιβολία, στους πραγματικά Μεγάλους της σύγχρονης Πολιτικής Ιστορίας μας έγκειται κυρίως στο ότι τα έργα και οι ημέρες του απέδειξαν πως συνδύαζε, με ιδανικό σχεδόν τρόπο, το πρότυπο του μεγάλου Ηγέτη και του μεγάλου Πολιτικού. Και μάλιστα σε βαθμό που ουδείς εκ των συγχρόνων του Ελλήνων Πολιτικών άγγιξε, έστω, ένα τέτοιο επίπεδο.

A. Πριν απ' όλα, ο Κωνσταντίνος Καραμανλής υπήρξε μεγάλος Ηγέτης διότι διέθετε την απaráμιλλη δύναμη να ατενίζει το μέλλον του Τόπου με γνήσια ανιδιοτέλεια και με ασυμβίβαστη αποφασιστικότητα, καθώς και με μόνο γνώμονα το Εθνικό και το Δημόσιο Συμφέρον. Γεγονός το οποίο του επέτρεψε να χαράξει με οξυδέρκεια, και σε όλη την πολιτική του διαδρομή, μακροχρόνιες και διορατικές στρατηγικές, αντάξιες της Ιστορίας αλλά και της μελλοντικής προοπτικής της Ελλάδας στο Διεθνές και στο Ευρωπαϊκό πεδίο. Και το πέτυχε, από αμιγώς πολιτική άποψη και ηγετική ιδιοσυγκρασία, ιδρύοντας δύο κατά «δικαία κρίση» ιστορικά Πολιτικά Κόμματα: Την ΕΡΕ, το 1955, με την οποία ολοκλήρωσε τους μεγάλους πολιτικούς στόχους της περιόδου 1955-1963. Και την Νέα Δημοκρατία, το 1974, με την οποία σχεδίασε και έκανε πράξη το πολιτικό «θαύμα» της Μεταπολίτευσης, όπως δικαίως χαρακτηρίσθηκε μεταγενεστέρως. Όλοι δε οφείλουν να κατανοούν ότι, κατά την πολιτική κληρονομιά του Κωνσταντίνου Καραμανλή, το μέλλον της Νέας Δημοκρατίας είναι αρρήκτως συνδεδεμένο με αυτό τούτο το μέλλον του Τόπου, καθ' ό μέτρο ως αναλόγως «ευρυγώνια» πολιτικοκοινωνικώς Παράταξη δημιουργήθηκε ακριβώς για να υπηρετεί, με διάρκεια και συνέπεια, το μέλλον αυτό εμπνέοντας προς την ίδια κατεύθυνση και τα λοιπά δημοκρατικά Πολιτικά Κόμματα της Χώρας. Κατά τούτο η ευοίωνη προοπτική της εξαρτάται από την διατήρηση και την αυθεντική, ανιδιοτελή, αέναη ανανέωση των θεμελιωδών στοιχείων της πολιτικής παρακαταθήκης του Μεγάλου Μακεδόνα Πολιτικού. Ενώ οιαδήποτε μετάλλαξή της, ιδίως όταν επιχειρείται με στόχο την εξυπηρέτηση εφήμερων προσωπικών επιδιώξεων και σκοπιμοτήτων πολιτικής επιβίωσης, όχι μόνο την αποξενώνει από τις ρίζες που έβαλε ο Κωνσταντίνος Καραμανλής. Αλλά και σηματοδοτεί την αναπόφευκτη ανακοπή της ιστορικής της πορείας καθώς και την απομείωση της δύναμής της να εκπροσωπεί, διαχρονικώς, την Παράταξη των μεγάλων, ως ιστορικώς επιβεβλημένων, πολιτικών και θεσμικών επιλογών.

B. Περαιτέρω, ο Κωνσταντίνος Καραμανλής υπήρξε και μεγάλος Πολιτικός. Διότι

οι πολιτικές και θεσμικές αποφάσεις του λήφθηκαν και δρομολογήθηκαν με νοοτροπία απώτερου μέλλοντος και αταλάντευτης διάρκειας. Νοοτροπία η οποία, όπως η όλη ιστορική διαδρομή του Κωνσταντίνου Καραμανλή έχει αποδείξει, άνοιξε και διατηρεί πάντοτε ανοιχτό τον δρόμο της Ελλάδας προς ένα μέλλον που μπορεί να εγγυάται, αδιαλείπτως, την βιώσιμη κοινωνική και οικονομική της ανάπτυξη και το κύρος της διεθνώς, κατ' εξοχήν δε στο πλαίσιο των Ευρωπαϊκών Θεσμών. Αυτή η τελευταία παράμετρος της όλης πολιτικής παρακαταθήκης του Κωνσταντίνου Καραμανλή μας επιβάλλει να συνειδητοποιούμε -ιδίως στην εποχή μας, όταν κλυδωνίζεται επικίνδυνα το σκάφος της Ευρωπαϊκής Ενοποίησης και της Ευρωπαϊκής Ολοκλήρωσης- πως η Ελλάδα δεν μπορεί, κατά την ιστορική της προοπτική, να επαναπαύεται στην, εφήμερη οπωσδήποτε υπό την σημερινή δεινή πραγματικότητα για την Ευρωπαϊκή Ένωση, ασφάλεια και βεβαιότητα ενός απλού Κράτους-Μέλους της. Όπως αντιθέτως η Ελλάδα οφείλει να πρωταγωνιστήσει, όπως άλλωστε της πρέπει ιστορικά και πολιτισμικά, στην προσπάθεια αφενός να απαλλαγεί η Ευρωπαϊκή Ένωση από την «προκρούστεια κλίνη» της επαπειλούμενης διεθνούς περιθωριοποίησής της. Και, αφετέρου, να γίνει πράξη το όραμα των Ιδρυτών της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την συντέλεση της Ευρωπαϊκής Ενοποίησης και, περαιτέρω, της Ευρωπαϊκής Ολοκλήρωσης. Έτσι ώστε η Ευρωπαϊκή Ένωση να διαδραματίσει επιτυχώς και τον πλανητικό ρόλο που της αναλογεί αλλά και την δεσμεύει, κατά την Ιστορία της και τον Πολιτισμό της.

I. Ο Κωνσταντίνος Καραμανλής ως πρωτοπόρος εκφραστής και συντελεστής του εκσυγχρονισμού της Ελλάδας και της εμπέδωσης του κύρους της ιδίως στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Οι διαπιστώσεις που προηγήθηκαν εδράζονται στο ότι, όπως η ιστορική διαδρομή του Ελληνικού Κράτους κατά τον 20ό αιώνα έχει πια καταδείξει με σχεδόν αμάχητα τεκμήρια, ο Κωνσταντίνος Καραμανλής υπήρξε κορυφαίος, Εθνικής εμβέλειας, Ηγέτης και Πολιτικός -στο ίδιο «βάθρο» που τοποθετείται ο Ελευθέριος Βενιζέλος, για διαφορετικούς βεβαίως εν πολλοίς λόγους, όπως είναι ευνόητο και φυσικό ιστορικά- κατά κύριο λόγο εξαιτίας της καθοριστικής συμβολής του στον εκσυγχρονισμό της Ελλάδας μετά τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο και στην δραστική ενίσχυση του κύρους της ιδίως μέσω της ένταξής της, ως πλήρους Κράτους-Μέλους, στις τότε Ευρωπαϊκές Κοινότητες και νυν Ευρωπαϊκή Ένωση. Αυτό το, σύνθετο και για κάποιους -και πριν απ' όλα για τους πολιτικούς του αντιπάλους, οι οποίοι συχνά υπήρξαν απέναντί του από προφανώς άδικοι έως προκλητικώς αδίστακτοι- σχεδόν αδιανόητο επίτευγμα, ο Κωνσταντίνος Καραμανλής το δρομολόγησε ήδη κατά την πρώτη περίοδο διακυβέρνησης της Χώρας από αυτόν, μεταξύ 1955-1963. Και το ολοκλήρωσε υπό, κατά κοινή πλέον παραδοχή, ιδανικές για τα ελληνικά δεδομένα συνθήκες γενικής αναγνώρισής του

εν ζωή, κατά την δεύτερη περίοδο. Ήτοι μετά το 1974, και έως την περαίωση της ενταξιακής διαδικασίας της Ελλάδας στις τότε Ευρωπαϊκές Κοινότητες και νυν Ευρωπαϊκή Ένωση, όταν πια είχε εκλεγεί Πρόεδρος της Δημοκρατίας, όπως θα επεξηγηθεί στην συνέχεια. Σε αυτά πρέπει να προστεθεί και το ότι η πέραν των συνόρων της Ελλάδας απήχηση του πολιτικού εκτοπίσματος του Κωνσταντίνου Καραμανλή τον έχει, επίσης κατά κοινή αναγνώριση, κατατάξει και στο «Πάνθεον» των Ευρωπαίων Ηγετών-διαδόχων των ιστορικών Ιδρυτών του Ευρωπαϊκού Οικοδομήματος, αν αναλογισθεί κανείς πως εν συνεχεία βρέθηκε αδιαλείπτως στην πρωτοπορία για την εν γένει Ευρωπαϊκή Ενοποίηση και για την Ευρωπαϊκή Ολοκλήρωση.

A. 1955-1963: Η περίοδος του εκσυγχρονισμού και του οριστικού ευρωπαϊκού προσανατολισμού της Ελλάδας

Η πρώτη πρωθυπουργική οκταετία του Κωνσταντίνου Καραμανλή, μεταξύ 1955-1963, δεν έχει, όπως τα γραπτά ιστορικά τεκμήρια καταδεικνύουν, αξιολογηθεί επαρκώς ως προς την συμβολή του στην εν γένει οικονομική -και όχι μόνο- ανάπτυξη της Χώρας. Και τούτο οφείλεται όχι τόσο στην απλώς εσφαλμένη αποτίμησή της, αλλά εν πολλοίς στην εσκεμμένη διαστροφή της πραγματικότητας εκ μέρους των αντιπάλων του προκειμένου να μην αναγνωρισθεί, σε όλη της την έκταση, η σπουδαία κυβερνητική συμβολή του. Αξίζει να τονισθεί ότι την εποχή εκείνη για πολλούς το πολιτικό κεφάλαιο Κωνσταντίνος Καραμανλής είχε οριστικώς εξανεμισθεί. Με το πέρασμα του χρόνου -και παρά την εμμονή αρκετών ακόμη σε αυτή την διαστρεβλωτική εκστρατεία- ολοένα και περισσότερο αποκαλύπτεται η όλη καταλυτική παρέμβαση του Κωνσταντίνου Καραμανλή στην πραγματικά τεράστια προσπάθεια εξόδου της Ελλάδας από την υπανάπτυξη και εκκίνησης μιας σταθερής πορείας οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης, σε συνδυασμό με την επίτευξη του μεγάλου οράματός του: Δηλαδή την εδραίωση της προοπτικής πλήρους ένταξης της Ελλάδας στην τότε ΕΟΚ και στις λοιπές Ευρωπαϊκές Κοινότητες, προκειμένου η Χώρα να θωρακίσει όχι μόνο την αναπτυξιακή της πορεία υπό όρους διάρκειας και αδιάλειπτης βελτίωσης, αλλά και την Εθνική Κυριαρχία της έναντι των από βορρά και, κυρίως, «εξ ανατολών» επιβουλών εις βάρος της. Με μεγάλη οξυδέρκεια ο Κωνσταντίνος Καραμανλής είχε διαγνώσει ότι η Ελλάδα δεν μπορούσε να βασισθεί αποκλειστικώς στο ΝΑΤΟ για την υπεράσπιση των Εθνικών της Θεμάτων και των Εθνικών της Δικαίων, κυρίως λόγω της προνομιακής μεταχείρισης της Τουρκίας στο πλαίσιο της συνολικής στρατηγικής της Συμμαχίας. Και καθένας σήμερα μπορεί να κατανοήσει ποιο τίμημα και ποιο κόστος επωμίσθηκε ο Κωνσταντίνος Καραμανλής για την θαρραλέα και εθνικώς άκρως αποδοτική και αποτελεσματική αυτή στάση του και επιλογή του.

1. Το 1955, όταν ο Κωνσταντίνος Καραμανλής ανέλαβε την ευθύνη διακυβέρνησης της Χώρας, η Ελλάδα ήταν ακόμη στο στάδιο μιας φτωχής, κατά βάση γεωργικής, Χώρας. Αρκεί η διαπίστωση ότι τότε το κατά κεφαλήν εισόδημα ήταν, περίπου, 300 δολάρια. Η προσπάθεια εκβιομηχάνισης που ανέλαβαν οι προηγούμενες Κυβερνήσεις είχε φτάσει σε αδιέξοδο, ενώ η γεωργία δεν αρκούσε για να συντηρήσει τον πληθυσμό της υπαίθρου, οι στρατιωτικές δαπάνες αντιπροσώπευαν μεγάλο μέρος των δημόσιων δαπανών και ο πληθωρισμός ανέβαινε σε πολύ υψηλά επίπεδα.

α) Ευθύς εξ αρχής, ο Κωνσταντίνος Καραμανλής ενστερνίσθηκε την στρατηγική της νομισματικής σταθερότητας για να αντιμετωπίσει την ως άνω δεινή συγκυρία. Κατά την στρατηγική αυτή η Ελληνική Οικονομία έπρεπε να θεμελιωθεί σε βάσεις

σταθερότητας, με άμεση καταπολέμηση του πληθωρισμού και των ογκωδέστατων ελλειμμάτων του δημόσιου τομέα και με αντίστοιχη αύξηση της παραγωγικότητας, καθώς και με επαρκή εξασφάλιση κεφαλαίων από το εσωτερικό -και κατ' εξοχήν από το εξωτερικό- για την εκτέλεση μεγάλων επενδυτικών προγραμμάτων. Ο ρυθμός αύξησης των μισθών και των ημερομισθίων δεν θα έπρεπε να είναι ανώτερος του ρυθμού αύξησης της παραγωγικότητας, προκειμένου να δημιουργηθούν και τα αναγκαία πλεονάσματα με κατεύθυνση την τόνωση των επενδύσεων. Ενώ το Κράτος όφειλε να αναλάβει, δίχως να αλλοιώνεται ο φιλελεύθερος χαρακτήρας της Αντιπροσωπευτικής Δημοκρατίας, το βάρος συγκεκριμένων παρεμβατικών δράσεων «κεϋνσιανής» έμπνευσης και πρακτικής εκτέλεσης, φυσικά περιορισμένων *ratione materiae* και *ratione temporis*. Προς την ίδια κατεύθυνση, και ρυθμίζοντας κατά προτεραιότητα με τα κατάλληλα νομισματικά και πιστωτικά μέτρα την ροή του χρήματος για την τόνωση των επενδύσεων, οργανώθηκε ο κρατικός έλεγχος μεγάλου μέρους -μάλλον του μεγαλύτερου- του τραπεζικού συστήματος της Χώρας.

β) Όταν παραιτήθηκε η τελευταία Κυβέρνηση του Κωνσταντίνου Καραμανλή, το 1963, το κοινωνικό και οικονομικό τοπίο -άρα η «μεγάλη εικόνα» της Ελληνικής Οικονομίας- είχε αλλάξει εντυπωσιακώς επί τα βελτίω. Η Ελλάδα είχε πια μπει στην χορεία των Κρατών με ταχέως αναπτυσσόμενη Οικονομία και με σημαντική βελτίωση των κοινωνικών συνθηκών που έδιναν άλλες, πολύ θετικές, διαστάσεις στην θωράκιση της κοινωνικής συνοχής και στην καταπολέμηση των εγγενών αιτίων πρόκλησης των μεγάλων ανισοτήτων του πρόσφατου παρελθόντος. Παραλλήλως και η βιομηχανική ανάπτυξη, πατώντας πάνω σε στέρεα θεμέλια, είχε ήδη αρχίσει να αποδίδει καρπούς και το εν γένει οικονομικό κύρος της Χώρας διεθνώς βελτιωνόταν θεαματικά, όπως έδειχνε και η επιτυχής προσέλκυση μεγάλων ξένων επενδύσεων. Τέλος, η εισροή του «απόδημου» ναυτιλιακού κεφαλαίου συνέτεινε όχι μόνο στην ραγδαία αύξηση του ναυτιλιακού συναλλάγματος, αλλά και στην διοχέτευση ικανού επενδυτικού κεφαλαίου στην Βιομηχανία, στις Τράπεζες και στις εν γένει Υπηρεσίες.

2. Όπως ευκρινώς επεξηγήθηκε, η κατά τα ανωτέρω πρωτοποριακή αναπτυξιακή κοινωνική και οικονομική πολιτική των Κυβερνήσεων του Κωνσταντίνου Καραμανλή μετά το 1955 είχε ως στρατηγικής, κυριολεκτικώς, σημασίας στόχο και την όσο το δυνατόν ταχύτερη οριστική ένταξη της Χώρας στην τότε ΕΟΚ (Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα) -και όχι στην ΕΖΕΣ (Ευρωπαϊκή Ζώνη Ελευθέρων Συναλλαγών)- δοθέντος ότι έμφαση δινόταν, και ορθώς, όχι τόσο στην άμεση οργάνωση βαριάς βιομηχανίας, που ούτως ή άλλως ήταν ανέφικτη υπό τις συνθήκες της εποχής, όσο στην ενίσχυση του, *latu sensu*, παραγωγικού τομέα. Επιπροσθέτως, και με δεδομένο ότι πίσω από

την ΕΖΕΣ βρισκόταν η Μεγάλη Βρετανία, ήταν σχεδόν βέβαιο ότι η ζώνη αυτή ουδέποτε επρόκειτο να οδηγήσει σε μια μορφή συμπαγούς, πολιτικώς και θεσμικώς, ένωσης της Ευρώπης.

α) Έτσι, μετά την εξαγγελία επίτευξης της οριστικής Συμφωνίας Σύνδεσης της Ελλάδας με την τότε ΕΟΚ, την 30^η Μαρτίου 1961, και την υπογραφή της Συμφωνίας αυτής την 9^η Ιουλίου του 1961, άρχισαν εντατικές διαπραγματεύσεις που ο Κωνσταντίνος Καραμανλής είχε αναθέσει, κατά κύριο λόγο, στους Ε. Αβέρωφ, Ξ. Ζολώτα και Γ. Πεσμαζόγλου. Την 1^η Νοεμβρίου 1962 η Ελλάδα ήταν πια συνδεδεμένο μέλος της ΕΟΚ επιτυγχάνοντας, μεταξύ άλλων, ευρύτατη κατάργηση δασμών και άλλων περιοριστικών μέτρων εις βάρος των ελληνικών προϊόντων, εναρμόνιση της αγροτικής της πολιτικής με την «Κοινή Αγροτική Πολιτική» και πολύτιμες οικονομικές «χορηγίες», κατά βάση υπό την μορφή δανείων, από την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων.

β) Η προμνημονευόμενη Συμφωνία μεταξύ της Ελλάδας και της τότε ΕΟΚ εκτελέσθηκε κανονικά έως την αποφράδα 21^η Απριλίου 1967, όταν και ανεστάλη. Γεγονός το οποίο αποδεικνύει ότι αν δεν είχε μεσολαβήσει η τραγωδία της επτάχρονης δικτατορίας η Ελλάδα θα ήταν, χάρη στην οραματική πολιτική και την στρατηγική αποτελεσματικότητα του Κωνσταντίνου Καραμανλή, πολύ ενωρίτερα πλήρες μέλος της τότε ΕΟΚ και των λοιπών Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων.

Β. Η Ελλάδα πλήρες Κράτος-Μέλος της τότε ΕΟΚ και των λοιπών Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων

Πρώτη προτεραιότητα του Κωνσταντίνου Καραμανλή αμέσως μετά την ολοκληρωμένη αποκατάσταση των Δημοκρατικών Θεσμών στην Ελλάδα ήταν η επανεκκίνηση της διαδικασίας ένταξης της Ελλάδας στην τότε ΕΟΚ –επομένως και στις λοιπές Ευρωπαϊκές Κοινότητες- ως πλήρους Κράτους-Μέλους. Και δεν ήταν μόνο η ανάγκη να κερδηθεί, χωρίς χρονοτριβή, ο χαμένος χρόνος της δικτατορικής περιόδου και της αναστολής, το 1967 κατά τα προεκτεθέντα, της εκτέλεσης της Συμφωνίας Σύνδεσης της Ελλάδας με την τότε ΕΟΚ. Η τραγωδία της Μαρτυρικής Κύπρου, μετά την βάρβαρη τουρκική εισβολή και κατοχή, δικαίωσε στο ακέραιο, και δη αναδρομικώς, την πάγια και εδραία πεποίθηση του Κωνσταντίνου Καραμανλή ότι η είσοδος της Ελλάδας στην χορεία των Κρατών-Μελών των εν γένει Ευρωπαϊκών Θεσμών ήταν πρόσθετη και ουσιώδης εγγύηση και για την Εθνική Κυριαρχία της καθώς και για την εδαφική της ακεραιότητα. Η ιταμή, χωρίς καν προσχήματα, συμμετοχή του ΝΑΤΟ -με την ανοχή ή και την καθοδήγηση των ΗΠΑ- στην παράδοση της Κύπρου στις ορέξεις της Τουρκίας αποδείκνυε, με αδιαμφισβήτητα τεκμήρια, ότι για την Συμμαχία η Τουρκία «ζύγιζε» πολύ περισσότερο από την Ελλάδα σε ό,τι αφορά την επίτευξη των

γεωστρατηγικών της στόχων όπως είχαν, κατά κυνικό τρόπο, καθορισθεί την εποχή εκείνη.

1. Το πόσο εγκαίρως και με εντυπωσιακώς οργανωμένο τρόπο είχε σχεδιάσει ο Κωνσταντίνος Καραμανλής την χωρίς χρονοτριβή εξέλιξη της διαδικασίας ένταξης της Ελλάδας στην τότε ΕΟΚ -και, κατ' αποτέλεσμα και εν τέλει, στις λοιπές Ευρωπαϊκές Κοινότητες, αφού ήδη την 1^η Ιουλίου 1967 είχε τεθεί σε ισχύ η Συνθήκη Συγχώνευσης των τριών Κοινοτήτων, ΕΚΑΧ, ΕΟΚ και ΕΥΡΑΤΟΜ- προκύπτει και από το ολοκληρωμένο κανονιστικό πλαίσιο, το οποίο ενέταξε στο Σύνταγμα του 1975 προκειμένου η ενταξιακή διαδικασία να μην συναντήσει και ουσιώδη θεσμικά προσκόμματα. Πράγμα το οποίο, αυτονοήτως, απαιτούσε και τις κατάλληλες προς τούτο προβλέψεις αυτού τούτου του Συντάγματος. Μεταξύ των διατάξεων αυτών πρωτεύουσα είναι η θέση:

α) Πρώτον, των διατάξεων του άρθρου 28 παρ. 2 και 3, του Συντάγματος, όπως « φωτίζονται» -κατά την ιστορική, γραμματική και τελεολογική ερμηνεία τους- και από την μετ' αναθεώρηση του Συντάγματος προστεθείσα ερμηνευτική δήλωση, κατά την οποία «το άρθρο 28 αποτελεί θεμέλιο για τη συμμετοχή της Χώρας στις διαδικασίες της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης».

α1) Ειδικότερα, κατά τις διατάξεις της παρ. 2 του άρθρου 28 του Συντάγματος: « Για να εξυπηρετηθεί σπουδαίο εθνικό συμφέρον και να προαχθεί η συνεργασία με άλλα κράτη, μπορεί να αναγνωρισθούν, με συνθήκη ή συμφωνία, σε όργανα διεθνών οργανισμών αρμοδιότητες που προβλέπονται από το Σύνταγμα. Για την ψήφιση νόμου που κυρώνει αυτή την συνθήκη ή συμφωνία απαιτείται πλειοψηφία των τριών πέμπτων του όλου αριθμού των βουλευτών.» Και κατά τις διατάξεις του άρθρου 28 παρ. 3 του Συντάγματος: «Η Ελλάδα προβαίνει ελεύθερα, με νόμο που ψηφίζεται από την απόλυτη πλειοψηφία του όλου αριθμού των βουλευτών, σε περιορισμούς ως προς την άσκηση της εθνικής κυριαρχίας της, εφόσον αυτό υπαγορεύεται από σπουδαίο εθνικό συμφέρον, δεν θίγει τα δικαιώματα του ανθρώπου και τις βάσεις του δημοκρατικού πολιτεύματος και γίνεται με βάση τις αρχές της ισότητας και με τον όρο της αμοιβαιότητας.»

α2) Η διπλή αυτή συνταγματική βάση εξασφάλιζε το πλεονέκτημα της εναλλακτικής, κατά τις περιστάσεις, επίκλησης των οικείων διατάξεων του άρθρου 28 του Συντάγματος, προκειμένου η απαιτούμενη πλειοψηφία στην Βουλή να μην ορθώσει ανυπέρβλητα εμπόδια ως προς την ευόδωση του θεσμικού σκέλους της τελικής κύρωσης της Συμφωνίας ένταξης της Ελλάδας στην τότε ΕΟΚ και στις λοιπές Ευρωπαϊκές Κοινότητες. Γι' αυτό και οι μεν διατάξεις της παρ. 2 του άρθρου 28 του Συντάγματος απαιτούν, κατά την ψήφιση του νόμου περί κύρωσης

μιας τέτοιας Συμφωνίας, ιδιαιτέρως ενισχυμένη πλειοψηφία των τριών πέμπτων του όλου αριθμού των Βουλευτών. Οι δε διατάξεις της παρ. 2 του άρθρου 28 του Συντάγματος αρκούνται, για το ίδιο ζήτημα, στην αυξημένη απόλυτη πλειοψηφία του όλου αριθμού των Βουλευτών. Τέλος, και κατά τα προεκτεθέντα, η μεταγενεστερώς προστεθείσα ερμηνευτική δήλωση, υπό το άρθρο 28 του Συντάγματος, εγγυάται την δυνατότητα της επίκλησης και των δύο ως άνω συνταγματικών ρυθμίσεων σε ό,τι αφορά πλέον την διεκπεραίωση της εν γένει συμμετοχής της Χώρας «στις διαδικασίες της Ευρωπαϊκής Ολοκλήρωσης».

β) Δεύτερον, μάλλον -και κατά την ορθότερη άποψη- και των διατάξεων του άρθρου 43 παρ. 4 του Συντάγματος, σύμφωνα με τις οποίες: «Με νόμους που ψηφίζονται από την Ολομέλεια της Βουλής μπορεί να παρέχεται εξουσιοδότηση έκδοσης κανονιστικών διαταγμάτων για τη ρύθμιση των θεμάτων που καθορίζονται σ' αυτούς σε γενικό πλαίσιο. Με τους νόμους αυτούς χαράζονται οι γενικές αρχές και κατευθύνσεις της ρύθμισης που πρέπει να ακολουθηθεί και τίθενται χρονικά όρια για τη χρήση της εξουσιοδότησης.»

β1) Τούτο δικαιολογείται εκ του ότι αυτή η ρύθμιση του Συντάγματος διασφάλιζε την κατάλληλη, συνταγματικώς οργανωμένη, διαδικασία για την μέσω π.δ. -και όχι με τήρηση της οπωσδήποτε χρονοβόρας συνήθους νομοθετικής διαδικασίας- προσαρμογή της Ελληνικής Έννομης Τάξης στο σύνολο των κανονιστικών δεδομένων της Ευρωπαϊκής Έννομης Τάξης, άρα και την απορρόφηση του αντίστοιχου θεσμικού Ευρωπαϊκού Κεκτημένου. Με την πρόσθετη επισήμανση ότι μια τέτοια διαδικασία είναι, εκ φύσεως, διαρκής, αφού η προσαρμογή της Έννομης Τάξης των Κρατών-Μελών της νυν Ευρωπαϊκής Ένωσης στο πρωτογενές και, κατ' εξοχήν, στο παράγωγο Ευρωπαϊκό Δίκαιο συντελείται και θα συντελείται αδιαλείπτως.

β2) Όπως δε η ίδια η Ελληνική εμπειρία απέδειξε, η προσφυγή στις ως άνω διατάξεις του άρθρου 43 παρ. 4 του Συντάγματος όχι μόνο δεν περιορίσθηκε στην προσαρμογή της Ελληνικής Έννομης Τάξης στις απαιτήσεις του θεσμικού Ευρωπαϊκού Κεκτημένου έως την ένταξη της Χώρας στην τότε ΕΟΚ και στις λοιπές Ευρωπαϊκές Κοινότητες, αλλά συνεχίζεται και θα συνεχίζεται αδιακόπως, όπως προκύπτει π.χ. και από το ότι, και σήμερα, το μεγαλύτερο μέρος των οδηγιών της Ευρωπαϊκής Έννομης Τάξης εντάσσεται στην Ελληνική Έννομη Τάξη μέσω π.δ., κατ' εφαρμογή των διατάξεων του άρθρου 43 παρ. 4 του Συντάγματος.

γ) Και, τρίτον, των διατάξεων του άρθρου 78 παρ. 5 του Συντάγματος.

γ1) Κατά τις διατάξεις αυτές: «Κατ' εξαίρεση επιτρέπεται να επιβληθούν με εξουσιοδότηση νόμων πλαισίων εξισωτικές ή αντισταθμιστικές εισφορές ή δασμοί, καθώς και να ληφθούν οικονομικά μέτρα στο πλαίσιο των διεθνών σχέσεων της Χώρας με οικονομικούς οργανισμούς ή μέτρα που αποβλέπουν στην εξασφάλιση

της συναλλαγματικής θέσης της Χώρας.»

γ2) Η χρησιμότητα των ως άνω διατάξεων του άρθρου 78 παρ. 5 του Συντάγματος για την Ευρωπαϊκή πορεία της Χώρας εν γένει εντοπίζεται, πέραν των άλλων, κατά κύριο λόγο στην ρύθμιση που καθιερώνει και την δυνατότητα λήψης οικονομικών μέτρων στο πλαίσιο των διεθνών σχέσεων της Χώρας με οικονομικούς οργανισμούς, ή μέτρων που αποβλέπουν στην εξασφάλιση της συναλλαγματικής της θέσης. Ως προς αυτό υπενθυμίζεται ότι όταν θεσπιζόταν το Σύνταγμα του 1975 βασικός στόχος, σε ό,τι αφορά την Ευρωπαϊκή προοπτική της Ελλάδας, ήταν, κατά τα επανειλημμένως προεκτεθέντα, η οριστική ένταξή της στην τότε ΕΟΚ, ήτοι σε αμιγώς, σχεδόν, οικονομικό οργανισμό.

2. Η αμέσως μετά την αποκατάσταση της Δημοκρατίας πολιτική διαδρομή του Κωνσταντίνου Καραμανλή, με επίκεντρο την ολοκλήρωση της ενταξιακής πορείας της Χώρας προκειμένου να γίνει πλήρες Κράτος-Μέλος της τότε ΕΟΚ και των λοιπών Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων εν τέλει, μπορεί να χαρακτηριστεί ως η κορύφωση της πολιτικής του υπευθυνότητας και ο θρίαμβός του ιδίως απέναντι στην τότε Αξιωματική Αντιπολίτευση του ΠΑΣΟΚ.

α) Έχοντας προετοιμάσει, καταλλήλως και με πληρότητα, το αναγκαίο θεσμικό συνταγματικό πλαίσιο όπως σημειώθηκε αναλυτικώς προηγουμένως, ο Κωνσταντίνος Καραμανλής επιτάχυνε τις διαδικασίες οριστικής ένταξης της Χώρας στην τότε ΕΟΚ και στις λοιπές Ευρωπαϊκές Κοινοότητες.

α1) Μετά την κατά τ' ανωτέρω υποβολή, το 1975, της σχετικής αίτησης προς τα αρμόδια όργανα των τότε Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων -και κυρίως προς την Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων- το 1976 άρχισαν οι ουσιαστικές ενταξιακές διαδικασίες, υπό την προσωπική επίβλεψη και παρακολούθηση του Κωνσταντίνου Καραμανλή. Τον οποίο επικουρούσε μια μικρή, πλην όμως εξαιρετικά ικανή και επαρκής τεχνοκρατικώς, ομάδα ειδικών συνεργατών του, τους οποίους ο ίδιος είχε επιλέξει. Οι διαπραγματεύσεις δεν ήταν, κάθε άλλο, απλό ζήτημα. Οι αντιδράσεις των αρμόδιων οργάνων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων δεν ήταν πάντοτε θετικές. Χαρακτηριστικό παράδειγμα η θέση του καθηγητή William Wallace ως εμπειρογνώμονος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, σύμφωνα με την οποία η Ελλάδα δεν έπρεπε να αποτελέσει μέλος των τότε Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων με το επιχείρημα ότι θα «κουβαλήσει» μαζί της και την Κύπρο! Και όπως είναι κοινώς πλέον γνωστό κάμφθηκαν μόνον όταν, ύστερα από καθοριστικές προσωπικές παρεμβάσεις του Κωνσταντίνου Καραμανλή, το ζήτημα λύθηκε ουσιαστικώς με πολιτική απόφαση, που οφειλόταν κατά κύριο λόγο στον Πρόεδρο της Γαλλίας Valéry Giscard d'Estaing και στον Γερμανό Καγκελάριο Helmut Schmidt. Και είναι επίσης κοινώς πλέον γνωστό και αποδεκτό ότι οι δύο αυτοί κορυφαίοι ηγέτες εντός του κύκλου

των Κρατών-Μελών των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων συναποφάσισαν βασιζόμενοι, σχεδόν αποκλειστικώς, στο προσωπικό κύρος του Κωνσταντίνου Καραμανλή. Ο οποίος είχε καταφέρει να τους πείσει προς αυτή την κατεύθυνση -και κυρίως τον Helmut Schmidt- με το πρόσθετο, πλην όμως σημαδιακό για το μέλλον των Ευρωπαϊκών Θεσμών, επιχείρημα πως η είσοδος της Ελλάδας στην τότε ΕΟΚ, και επέκεινα στις λοιπές Ευρωπαϊκές Κοινότητες, γενικώς θα ήταν, από πολλές πλευρές και ιδίως από πλευράς ισχυρών πολιτισμικών συμβολισμών, χρήσιμη έως και πολύτιμη για τις ίδιες τις Ευρωπαϊκές Κοινότητες και για την μελλοντική τους προοπτική.

α2) Την 28^η Μαΐου 1979, σε μια ιστορική συνάντηση στο Ζάππειο όπου κυριαρχούσε η ηγετική φυσιογνωμία του Κωνσταντίνου Καραμανλή, υπογράφηκε επισήμως η Πράξη Προσχώρησης της Ελλάδας στην τότε ΕΟΚ. Ενώ η επίσημη ένταξη της Ελλάδας στις τότε Ευρωπαϊκές Κοινότητες συντελέσθηκε την 1^η Ιανουαρίου 1981, λίγο πριν από τις εκλογές της 18^{ης} Οκτωβρίου 1981, και ενώ πλέον ο Κωνσταντίνος Καραμανλής είχε εκλεγεί Πρόεδρος της Δημοκρατίας.

β) Την καταξίωση του Κωνσταντίνου Καραμανλή για το μεγάλο -και καθοριστικής σημασίας ως προς την όλη προοπτική της Ελλάδας στο διεθνές στερέωμα- επίτευγμα της ένταξής της στην τότε ΕΟΚ και στις λοιπές Ευρωπαϊκές Κοινότητες επισφράγισε η πολιτική του υπευθυνότητα και απέναντι στον ακραίο και ανεύθυνο λαϊκισμό του μεγαλύτερου μέρους της Αντιπολίτευσης της εποχής εκείνης.

β1) Ουσιαστικώς, ο Κωνσταντίνος Καραμανλής οδήγησε την Ελλάδα στην Ευρωπαϊκή της πορεία μόνος, με τον Ανδρέα Παπανδρέου να έχει καταφέρει να συμπαρασύρει μεγάλο μέρος της κοινής γνώμης σε μια νοοτροπία έντονου αντιευρωπαϊσμού, άκρως διαβρωτικού και υπονομευτικού για την τύχη της μελλοντικής πλήρους εφαρμογής των όσων συμφωνήθηκαν, κατά τα προεκτεθέντα, την 28^η Μαΐου 1979. Τον κίνδυνο ανατροπής του μεγάλου κεκτημένου της επιτυχούς περαίωσης της ενταξιακής διαδικασίας της Ελλάδας επέτεινε όχι μόνον η πλήρης αμφισβήτησή της κυρίως από το ΠΑΣΟΚ του Ανδρέα Παπανδρέου, αλλά και η απειλή του τελευταίου ότι μετά τις εκλογές του 1981 το ζήτημα θα κρινόταν οριστικώς μέσω δημοψηφίσματος. Ο ίδιος ισχυριζόταν, μετέπειτα, ότι δεν το εννοούσε πραγματικά, αλλά το έκανε προκειμένου να αντιμετωπίσει έντονες εσωκομματικές πιέσεις ορισμένων ακραίων τάσεων, που έθεταν σε κίνδυνο την προοπτική επικράτησης του ΠΑΣΟΚ στις επερχόμενες εκλογές. Ουδείς όμως μπορούσε να είναι βέβαιος για το μέγεθος μιας τέτοιας διακινδύνευσης, πολλώ μάλλον όταν η πολιτική αμφιθυμία -που πολλές φορές άγγιζε τα όρια του πολιτικού καιροσκοπισμού, όπως φάνηκε π.χ. και από την υπαναχώρησή του και την συνακόλουθη μη ανανέωση της θητείας του

Κωνσταντίνου Καραμανλή ως Προέδρου της Δημοκρατίας, το 1985- του Ανδρέα Παπανδρέου ήταν δεδομένη.

β2) Αυτός ήταν και ο λόγος, για τον οποίο ο Κωνσταντίνος Καραμανλής δέχθηκε την εκλογή του ως Προέδρου της Δημοκρατίας. Με τις αυξημένες αρμοδιότητες που είχε τότε ακόμη ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας, ο Κωνσταντίνος Καραμανλής γνώριζε πως θα μπορούσε να ορθώσει τείχος ευθύνης απέναντι στην Αξιωματική Αντιπολίτευση αν αυτή, μετά την εκλογική της επικράτηση -που φαινόταν πια βέβαιη- πραγματοποιούσε ιδίως την ως άνω εξαγγελία περί δημοψηφίσματος. Κατά τούτο η Ελλάδα οφείλει, εν τέλει, στον Κωνσταντίνο Καραμανλή όχι μόνο την ταχύτατη, για τα δεδομένα της εποχής, ευόδωση της ενταξιακής διαδικασίας στους τότε Ευρωπαϊκούς Θεσμούς. Αλλά και την μέσω της εκλογής του ως Προέδρου της Δημοκρατίας εδραίωση των εγγυήσεων αφενός της πλήρους εφαρμογής και της Πράξης Προσχώρησης της Ελλάδας στην τότε ΕΟΚ, της 28^{ης} Μαΐου 1979, και της Συμφωνίας Ένταξης της στις τότε Ευρωπαϊκές Κοινότητες, της 1^{ης} Ιανουαρίου 1981. Και, αφετέρου, της περαιτέρω ομαλής μελλοντικής ευρωπαϊκής πορείας της Χώρας. Και σε αυτό τον τομέα η Ιστορία δικαίωσε, πανηγυρικώς, τον Κωνσταντίνο Καραμανλή.

1. II. Στον αστερισμό της «ευρωαγωνίας»: Να υπερασπισθούμε αποφασιστικά το Ευρωπαϊκό Οικοδόμημα

Γυρίζοντας πίσω στον χρόνο καθένας μπορεί να αντιληφθεί, και δη σε όλο το φάσμα της σημερινής Ευρώπης, ότι όταν, στα τέλη της δεκαετίας του '70, ο Κωνσταντίνος Καραμανλής επιτύγχανε και το θαύμα της εισόδου της Ελλάδας στους Ευρωπαϊκούς Θεσμούς της εποχής εκείνης αυτό το, ημιτελές ακόμη τότε, σχήμα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων ήταν εξαιρετικά ελκυστικό για τα Κράτη και τους Λαούς της Γηραιάς Ηπείρου που ήδη συνωστίζονταν ως υποψήφια μέλη μπροστά στην «ωραία πύλη» του πολλά υποσχόμενου, και βασίμως με τα δεδομένα της εποχής, Ευρωπαϊκού Οικοδομήματος. Τις ως άνω διαπιστώσεις επιβεβαιώνει η ταχύτητα διεύρυνσης η οποία επιτεύχθηκε ιδίως αφότου, μετά και την πτώση του Τείχους του Βερολίνου και την επέκεινα διάλυση της ΕΣΣΔ, το εμβληματικό εγχείρημα της Ευρωπαϊκής Ένωσης έγινε σταδιακώς πραγματικότητα. Οι συνειδητοποιημένοι Ευρωπαίοι Πολίτες, μέσα σε ένα κλίμα αισιοδοξίας ή και ευφορίας, ευελπιστούσαν, οπωσδήποτε τεκμηριωμένα, ότι δεν ήταν μακριά η ουσιαστική επίτευξη του στόχου της Ευρωπαϊκής Ενοποίησης και της Ευρωπαϊκής Ολοκλήρωσης, δηλαδή του οράματος των Ιδρυτών των Ευρωπαϊκών Θεσμών μετά την τραγωδία του Δεύτερου Παγκόσμιου Πολέμου. Όμως τα πράγματα άλλαξαν, μπορούμε πια να πούμε δραματικά, με την ανατολή του 20^{ου} αιώνα. Και μάλιστα παρά την ευοίωνη αρχικώς δημιουργία της Ευρωζώνης -ή, μάλλον, και εξαιτίας

της υπερβολικά αισιοδόξως σχεδιασμένης και σε μεγάλο βαθμό ετεροβαρούς οργάνωσης της ONE πολύ περισσότερο ως Νομισματικής και σαφώς λιγότερο ως Οικονομικής Ένωσης- ως μιας μορφής «ατμομηχανής» για την οριστική Ευρωπαϊκή Ενοποίηση και για την αντίστοιχη Ευρωπαϊκή Ολοκλήρωση. Έκτοτε, η Ευρωπαϊκή Ένωση αντί να ενοποιείται άρχισε να εμφανίζει επώδυνα σημάδια ομάδας Κρατών και Λαών δύο ή και περισσότερων ταχυτήτων. Η οικονομική ισχύς της -άρα και η ισχύς του ευρώ- άρχισε να αμφισβητείται στην πράξη, γεγονός το οποίο φάνηκε καθαρά με τις συνεχείς *intra muros* οικονομικές κρίσεις μετά το 2008. Ενώ η εν γένει πλανητική, κατά τον προορισμό της, αποστολή της υπονομεύεται από την τακτική των ηγεσιών της, ιδίως τα τελευταία χρόνια, να ακολουθούν διστακτικά ή και φοβισμένα μια στάση άλλοτε κομπάρσου και άλλοτε ουραγού στα διεθνή, γεωστρατηγικά πρωτίστως, δρώμενα. Κάτι το οποίο βαίνει επί τα χείρω όσο οι δρόμοι της ειρήνης παγκοσμίως πλημμυρίζουν από τα καταιγισμοφόρα νέφη των πολέμων υπό την κλαγγή των όπλων κατ' επίφαση Μεγάλων Δυνάμεων. Κατ' επίφαση, διότι η οφθαλμοφανής ιδιοτέλειά τους τις οδηγεί στα όρια της πολιτικής αφροσύνης και της εντεύθεν διακινδύνευσης της ίδιας της Παγκόσμιας Ειρήνης. Σε αυτό ακριβώς το στάδιο είναι η ώρα της Ευρωπαϊκής Κοινωνίας των Πολιτών, δηλαδή η ώρα κατά την οποία κάθε πραγματικός Ευρωπαίος Πολίτης πρέπει να αντιτάξει την ειλικρινή αγωνία του αλλά και την επέκεινα μη διαπραγματεύσιμη αποφασιστικότητά του να υπερασπισθεί, μέχρι τέλους, το Ευρωπαϊκό Οικοδόμημα απέναντι στις υστερόβουλες και αδίστακτες σειρήνες του ευρωσκεπτικισμού. Σειρήνες οι οποίες επιδιώκουν, δίχως καν προσχήματα, την κατεδάφισή του.

A. Αναζητώντας τα πραγματικά αίτια του τοξικού ευρωσκεπτικισμού εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Υπ' αυτά τα δεδομένα και μέσα στην χαοτική δίνη των καιρών μας, στο πλαίσιο της οποίας επιπλέον οι λέξεις ασκούν μια διαλυτική επικυριαρχία πάνω στις ιδέες και σπρώχνουν ολοένα και πιο βαθιά σε ένα παρακμιακό περιθώριο την Αντιπροσωπευτική Δημοκρατία, δεν είναι ακόμη πολύ αργά -τουλάχιστον ας ενστερνισθούμε αυτήν την υπαρξιακή, κυριολεκτικώς, για την προοπτική της Ευρώπης μας ελπίδα και προσδοκία- να χαράξουμε πορεία προς τον ορίζοντα της υπεράσπισης του Ευρωπαϊκού Ιδεώδους. Που δεν είναι άλλος από την συνέχιση και ευόδωση του αγώνα για την θεσμική και πολιτική ολοκλήρωση της Ευρωπαϊκής Ένωσης, υπό συνθήκες μιας μορφής ομοσπονδιακής οργάνωσης, πάντοτε με αντηρίδες τις αρχές και τις αξίες της Αντιπροσωπευτικής Δημοκρατίας. *E contrario*, οι Ευρωπαίοι Πολίτες δεν έχουμε, απέναντι στα στοιχειώδη προτάγματα της Ευρωπαϊκής Δημοκρατίας και του Ευρωπαϊκού Πολιτισμού, το δικαίωμα να αρκεσθούμε στον ρόλο «ασθμαίνοντος αχθοφόρου» του παρελθόντος μιας

Ευρώπης γεμάτης από εμβληματικές μνήμες γεγονότων και έργων τα οποία σημάδεψαν βαθιά την διαδρομή της Ανθρωπότητας, ή ακόμη και στον ρόλο « υπαλλήλων» και «ξεναγών» στο «Μουσείο της Ευρώπης». Με μια πιο συμπακνωμένη αλλά ίσως πιο παραστατική διατύπωση, οι Ευρωπαίοι Πολίτες δεν έχουμε το δικαίωμα να παρατηρούμε απαθείς την μετατροπή της ιδέας της Ενωμένης Ευρώπης σε χίμαιρα, αποδεχόμενοι μοιρολατρικώς την ήττα του Ευρωπαϊκού Ιδεώδους, υφ' όλες του τις εκφάνσεις.

1. Ακριβώς γι' αυτό, όσοι είμαστε πραγματικά αποφασισμένοι -και οι Έλληνες είμαστε, στην μεγάλη μας πλειοψηφία, συνειδητοποιημένοι Ευρωπαίοι, όπως το αποδείξαμε και εντελώς προσφάτως- να υπερασπισθούμε την Ευρωπαϊκή Ολοκλήρωση μέσω της Ευρωπαϊκής Ενοποίησης κατά τον προορισμό της, έχουμε χρέος, το συντομότερο δυνατό, να αναζητήσουμε, να ανακαλύψουμε και να εξουδετερώσουμε τα αίτια που τροφοδοτούν την ενδυνάμωση και την εξάπλωση του φαινομένου του σύγχρονου, δυστυχώς εντεινόμενου, ευρωσκεπτικισμού. Ενός φαινομένου που γίνεται τόσο περισσότερο τοξικό για τον οργανισμό της Ευρωπαϊκής Ένωσης, όσο το «βαρυτικό πεδίο» του από την μια πλευρά ενισχύει τις φυγόκεντρες δυνάμεις, οι οποίες αντιμάχονται το Ευρωπαϊκό Ιδεώδες. Και, από την άλλη πλευρά -αλλά και συνακόλουθα- αποδυναμώνει, σταδιακά και υποδορίως, όλες εκείνες τις κεντρομόλες δυνάμεις που δίχως αυτές το Ευρωπαϊκό Οικοδόμημα οδηγείται, οιονεί νομοτελειακά, στην απαξίωση ή και στην κατάρρευση.

α) Με απλές λέξεις δεν έχει πια κανένα νόημα το να θρηνούμε, ως άλλοι « άγγελοι επί τάφου σαλπίζοντες», το δήθεν «ξόδι» της Ευρώπης, όπως κάποιοι, όσοι και αν είναι, θέλουν να το εμφανίσουν. Αποστολή μας πρέπει να είναι η αναβίωση του Ευρωπαϊκού Ιδεώδους, προεχόντως μέσα από την επικαιροποίηση και αντίστοιχη ειλικρινή ενσυναίσθηση των λόγων εκείνων, οι οποίοι ώθησαν τους Πατέρες της ιδέας της Ενωμένης Ευρώπης να αφοσιωθούν σε αυτήν και να επιδιώξουν κάτι που στα μέσα του 20^{ού} αιώνα φαινόταν από ουτοπικό έως εντελώς ανέφικτο. Ο δικός τους, σχεδόν επικός για τις συνθήκες της συγκυρίας των χρόνων τους, προσανατολισμός μπορεί και πρέπει να μετουσιωθεί στον αστρολάβο της δικής μας πορείας συνέχισης και έμπρακτης δικαίωσης των οραματισμών τους.

β) Και αυτό το πρόταγμα νοηματοδοτούν πολύ πιο έντονα εκείνα τα δεδομένα της εποχής μας, σύμφωνα με τα οποία ο ρόλος της ολοκληρωμένης Ευρωπαϊκής Ένωσης δεν αφορά μόνο τα Κράτη-Μέλη της και τους Λαούς της. Αλλά και το σύνολο της Ανθρωπότητας, εφόσον αντιληφθούμε το τι και πόσα μπορεί να προσφέρει η Ευρωπαϊκή Ένωση, κυρίως πάνω στην βάση της Ευρωπαϊκής

Δημοκρατίας και του Ευρωπαϊκού Πολιτισμού, ενόψει της αδήριτης ανάγκης μιας πλανητικής εμπέδωσης του Ανθρωπισμού, της Ειρήνης, της Δικαιοσύνης και, κατά κύριο λόγο, της Κοινωνικής Δικαιοσύνης.

2. Ας κατανοήσουμε, λοιπόν, εν τέλει ότι οι ρίζες είναι εκείνες οι οποίες κρατούν όρθια τα «μεγάλα δένδρα». Και το «δένδρο» της Ευρωπαϊκής Ένωσης δεν μπορεί να στεριώσει, να ανθίσει και να καρπίσει αν δεν εναρμονίσουμε, με συνέπεια και συνέχεια, τον Ευρωπαϊκό μας διαλογισμό με το πνεύμα των Πατέρων του Ευρωπαϊκού Ιδεώδους.

α) Ήταν εκείνοι, οι οποίοι έβαλαν τα θεμέλια της Ενωμένης Ευρώπης προκειμένου το οικοδόμημα αυτό να αποτελέσει το μελλοντικό και αιεθαλές αντίβαρο στα αίτια που οδήγησαν την Ανθρωπότητα να ζήσει, κατά την διάρκεια του 20^{ού} αιώνα και με απόσταση κάτι λιγότερο από είκοσι χρόνια, τον όλεθρο δύο Παγκόσμιων Πολέμων. Και οπωσδήποτε τον όλεθρο του Δεύτερου Παγκόσμιου Πολέμου, η τελική έκβαση του οποίου σήμανε, πέραν των άλλων, και την επικράτηση της Αντιπροσωπευτικής Δημοκρατίας απέναντι στις σιδηρόφρακτες ορδές του φασισμού και του ναζισμού. Ήταν εκείνοι οι οποίοι, επίσης, έθεσαν τις δυνάμεις τους στην υπηρεσία της δημιουργίας μιας Ευρωπαϊκής Ένωσης προορισμένης να μην επιτρέψει, ποτέ ξανά, την επιστροφή σ' ένα παρελθόν που σίγουρα προοιωνιζόταν το τέλος της ουσιαστικής δημιουργίας του homo sapiens και την αδιανόητη, για την Δημοκρατία μας και τον Πολιτισμό μας, οπισθοδρόμηση στο χάος μιας αναβίωσης της βαρβαρότητας.

β) Οι αγώνες τους και η σπορά τους για έναν τόσο μεγαλεπήβολο και ελπιδοφόρο στόχο ευοδώθηκαν πολύ ενωρίς, στο μέτρο που από τις, πρωτόλειες, Ευρωπαϊκές Κοινοότητες της δεκαετίας του '50 και του '60 φθάσαμε, αρκετά πριν το τέλος του 20^{ού} αιώνα, στην Ευρωπαϊκή Ένωση και στον σκληρό πυρήνα της, στην Ευρωζώνη. Προς την κατεύθυνση αυτή συνέβαλε, μετά το τέλος του Δεύτερου Παγκόσμιου Πολέμου, και η σθεναρή στάση των δημοκρατικών Κρατών της Ευρώπης εναντίον του, άκρως επικίνδυνου για την Αντιπροσωπευτική Δημοκρατία, κομμουνιστικού νεοολοκληρωτισμού, όπως αυτός εκπορευόταν από την τότε ΕΣΣΔ και ορισμένους δορυφόρους της. Το εξαιρετικά απογοητευτικό και επικίνδυνο σήμερα για την τύχη και την προοπτική της εμβληματικής κληρονομιάς που μας άφησαν οι Πατέρες του Ευρωπαϊκού Ιδεώδους είναι:

β1) Αφενός ότι ελάχιστοι από τους Πολίτες της Ευρώπης, και ακόμη περισσότερο από τους πολιτικούς της, που βίωσαν με τον ένα ή με τον άλλο τρόπο την τραγωδία του Δεύτερου Παγκόσμιου Πολέμου βρίσκονται εν ζωή. Οι δε επόμενες γενιές ολοένα και λιγότερα διδάσκονται, από το σχολείο έως το πανεπιστήμιο, το τι κόστισε στην Ανθρωπότητα -και όχι μόνο στην Ευρώπη- ο πόλεμος αυτός. Οι

μνήμες, δυστυχώς, σβήνουν μελαγχολικά, όπως η φλόγα του καντηλιού όταν τελειώνει το λάδι των μεγάλων και αναντικατάστατων ιστορικών βιωμάτων.

β2) Και, αφετέρου, η διάλυση της τέως ΕΣΣΔ, με άκρως συμβολική ιστορικώς έκφραση την πτώση του πάλαι ποτέ Τείχους του Βερολίνου, έχει δημιουργήσει την ψευδαίσθηση ότι ο επικίνδυνος για την Αντιπροσωπευτική Δημοκρατία ολοκληρωτισμός, κάθε μορφής, ανήκει οριστικά στο παρελθόν. Έτσι π.χ. ο ιδιόμορφος ολοκληρωτισμός κάθε είδους θρησκευτικής φονταμενταλιστικής ιδεολογίας εκλαμβάνεται ως περιθωριακός. Το ίδιο δε, *mutatis mutandis*, συμβαίνει και με τον αντίστοιχο ιδιόμορφο ολοκληρωτισμό επιμέρους τρομοκρατικών κινημάτων, τα οποία αναπτύσσονται παγκοσμίως ανεξάρτητα μάλιστα από θρησκευτικές καταβολές και υποκινήσεις. Κάποιοι, και δεν είναι λίγοι, πιστεύουν πως η Αντιπροσωπευτική Δημοκρατία έχει θριαμβεύσει. Και αυτή η ανιστόρητη πλάνη των ιδεών υποσκάπτει, υφέρποντας και σχεδόν ανεπανόρθωτα, τα θεμέλια της Ιστορίας, του Ανθρωπισμού και της Δημοκρατίας. Με άλλες λέξεις αυτού τούτου του Πολιτισμού μας.

3. Υπό την επήρεια αυτών των ψευδαισθήσεων δημιουργείται και το ετερόκλητο ψηφιδωτό των ευρωσκεπτικιστών, οι οποίοι -συνειδητώς ή ασυνειδητώς, δεν έχει ιδιαίτερη σημασία- αμφισβητούν την αδήριτη ανάγκη της Ευρωπαϊκής Ενοποίησης και της ολοκλήρωσης του Ευρωπαϊκού Οικοδομήματος διερωτώμενοι, υποκριτικώς και ανιστορήτως:

α) Αφού η Αντιπροσωπευτική Δημοκρατία έχει επικρατήσει ιδεολογικώς στην Ευρώπη, γιατί να μην γυρίσουμε πίσω στην εποχή του Έθνους-Κράτους; Εκείνο που ξεκίνησε μετά την δημιουργία της Ελλάδας ως πρώτου Έθνους-Κράτους στην Ευρώπη, με το Πρωτόκολλο του Λονδίνου το 1830, και το οποίο έκτοτε αποτέλεσε την αφετηρία της απαλλαγής της Ευρώπης από τις δυναστείες των Ευρωπαϊκών Αυτοκρατοριών και των Ευρωπαϊκών Βασιλείων; Και εκείνο το οποίο, κατά την διαστρεβλωτική αντίληψή τους, μπορεί δήθεν να υπηρετήσει πιο πιστά και αποτελεσματικά τις αρχές της Αντιπροσωπευτικής Δημοκρατίας και της ακώλυτης άσκησης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων του Ανθρώπου; Μήπως, κατά συνέπεια, πρέπει να στηρίξουμε ένα τέτοιο Έθνος-Κράτος και την θεσμική και πολιτική του ταυτότητα και να αφήσουμε την Ευρωπαϊκή Ένωση στον περιθωριακό ρόλο μιας θεσμικής και πολιτικής οντότητας, η οποία έχει ως ιστορικώς νομιμοποιημένο ρόλο την απλή εγγύηση της ύπαρξης των Κρατών-Μελών της, άρα τον ρόλο μιας εντελώς χαλαρής συνομοσπονδίας στα όρια ενός θεσμικού και πολιτικού συμβολισμού, με καλλωπισμένες αναφορές παρελθόντος και επιφανειακές υπομνήσεις μέλλοντος;

β) Τα δυσοίωνα σημάδια μιας τέτοιας νοοτροπίας πυκνώνουν τόσο περισσότερο

πάνω από τον ουρανό της Ευρωπαϊκής Ένωσης, όσο όχι μόνον ορισμένες, άκρως ελλειμματικές ως προς την ευρωπαϊκή τους παιδεία, ηγεσίες Κρατών-Μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης ενστερνίζονται τις ως άνω απόψεις. Αλλά ακόμη και ανώτατα δικαστήρια ισχυρών Κρατών-Μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης θέτουν, με ολοένα και πιο ριζοσπαστικές τάσεις της νομολογίας τους, στο περιθώριο το Ευρωπαϊκό Δίκαιο και το αντίστοιχο Ευρωπαϊκό Κεκτημένο. Και το χειρότερο είναι ότι τέτοιες τάσεις κινδυνεύουν να καταστούν ένα είδος προτύπου και για άλλα Κράτη-Μέλη, μέσα από την επιτήδεια αξιοποίησή τους από τους εντός αυτών ευρωσκεπτικιστικούς κύκλους.

4. Στην δημιουργία αυτού του θεσμικού και πολιτικού τέλματος για την Ευρωπαϊκή Ένωση δεν είναι αμελητέα η ευθύνη των Θεσμών της ίδιας της Ευρωπαϊκής Ένωσης, και κατ' εξοχήν του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Και τούτο γιατί:

α) Σε θεσμικό επίπεδο, ουδέποτε συνειδητοποίησαν ειλικρινώς την επιτακτική ανάγκη δημιουργίας ενός Ευρωπαϊκού Συντάγματος, ικανού να θεμελιώσει την Ευρωπαϊκή Ένωση πάνω στην βάση της Αντιπροσωπευτικής Δημοκρατίας, με μια Έννομη Τάξη η οποία μπορεί να εγγυηθεί, όπου τούτο είναι απαραίτητο, την υπεροχή του Ευρωπαϊκού Δικαίου και του Ευρωπαϊκού Κεκτημένου, φυσικά σεβόμενη τον πυρήνα της Κυριαρχίας των Κρατών-Μελών. Mea culpa, όπως την διατυπώνει επ' εσχάτων ιδίως το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, κάθε φορά που τα επιμέρους ανώτατα δικαστήρια Κρατών-Μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης αμφισβητούν, εμμέσως ή και ευθέως, την δικαιοδοσία του. Πρόκειται δε για τα δικαστήρια της εμβέλειας π.χ. του Bundesverfassungsgericht της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας, ιδίως κατά την υπεράσπιση της λεγόμενης «*δημοσιονομικής κυριαρχίας*» της, και του Conseil d' État της Γαλλίας, ιδίως κατά την υπεράσπιση της λεγόμενης «*συνταγματικής ταυτότητάς*» της.

β) Και σε γεωπολιτικό και γεωστρατηγικό επίπεδο, ιδίως από τότε που δημιουργήθηκε και άρχισε να λειτουργεί πλήρως το όλο πλαίσιο, θεσμικό και οικονομικό, της Ευρωζώνης -όταν δηλαδή το ενδιαφέρον των Ευρωπαϊκών Θεσμών στράφηκε, κατά πρόδηλη προτεραιότητα, σε αυτή την οπωσδήποτε καίρια πλευρά της όλης πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης- άφησαν να ατονίσουν σημαντικοί αρμοί της εν γένει -και όχι μόνο της οικονομικής και νομισματικής- Ευρωπαϊκής Ενοποίησης και Ευρωπαϊκής Ολοκλήρωσης. Μεταξύ αυτών και ο αρμός της Κοινής Εξωτερικής Πολιτικής και Πολιτικής Ασφαλείας (ΚΕΠΠΑ), κατά το γράμμα και το πνεύμα των διατάξεων των άρθρων 23 επ. της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση (ΣΕΕ).

β1) Πραγματικά, έκτοτε ουδέποτε -και οπωσδήποτε σε καμία μεγάλη διεθνή κρίση-

η Ευρωπαϊκή Ένωση επιδίωξε και, φυσικά, κατάφερε να εμφανισθεί πειστικώς στο διεθνές γίγνεσθαι ως υπολογίσιμη πλανητική δύναμη, αξιοποιώντας τους μηχανισμούς της ΚΕΠΠΑ. Τούτο δεν φαινόταν να έχει τόσο μεγάλες επιπτώσεις για το κύρος του Ευρωπαϊκού Οικοδομήματος όσο οι ΗΠΑ -και, κατ' επέκταση, το ΝΑΤΟ- αντιμετώπιζαν την Ευρωπαϊκή Ένωση ως ισότιμο εταίρο στην διεθνή σκηνή, αφήνοντάς της μάλιστα το περιθώριο να αναπτύσσει και την δική της πολιτική, με βάση τα δικά της γεωπολιτικά και οικονομικά συμφέροντα, έναντι Κρατών που η πέραν του Ατλαντικού υπερδύναμη θεωρούσε ως αντιπάλους. Αυτή η κατάσταση ισορροπίας και αμοιβαίου σεβασμού άρχισε να αλλάζει δραματικά κατά την πρώτη προεδρία του Ντόναλντ Τραμπ στις ΗΠΑ, γεγονός το οποίο μάλλον υποτίμησαν οι αρμόδιοι Ευρωπαϊκοί Θεσμοί. Και για τούτο δεν έκριναν σκόπιμο να αναπτύξουν από τότε τα δικά τους αντισώματα και στο πεδίο της ΚΕΠΠΑ, μάλλον θεωρώντας ότι πρόκειται για περιστασιακή στροφή της αμερικανικής πολιτικής.

β2) Έτσι όμως η βάρβαρη εισβολή της Ρωσίας στην Ουκρανία όχι μόνον αιφνιδίασε, κατ' ουσίαν ολοκληρωτικώς, την Ευρωπαϊκή Ένωση αλλά και την βρήκε παντελώς ανέτοιμη, και δη από πλευράς οργάνωσης και λειτουργίας των μηχανισμών της ΚΕΠΠΑ, να συγκροτήσει εγκαίρως την δική της αντίδραση απέναντι σε αυτή την, σαφώς πλανητικής εμβέλειας, αλλαγή. Αλλαγή, η οποία έφερε πάλι την Υφήλιο αντιμέτωπη με μια δραματική συγκυρία Ψυχρού Πολέμου που τείνει, όπως όλα δείχνουν σήμερα, να αποκτήσει ακόμη και θερμές διαστάσεις. Τούτο προέκυψε διότι από την μια πλευρά όλα τα αρμόδια όργανα της ΚΕΠΠΑ, από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο και την Ευρωπαϊκή Επιτροπή έως τον αρμόδιο Υπάτο Εκπρόσωπο, το Συμβούλιο Εξωτερικών Υποθέσεων και τον Ευρωπαϊκό Οργανισμό Άμυνας, αντιμετώπισαν με έκδηλη αμηχανία -κατά την επιεικέστερη εκδοχή- την εισβολή της Ρωσίας στην Ουκρανία. Και, από την άλλη πλευρά και συνακόλουθα, ουδεμία σημαντική και πρόσφορη για τα συμφέροντα και τους στόχους της Ευρωπαϊκής Ένωσης στρατηγική κατάφεραν να συγκροτήσουν και να εφαρμόσουν στην πράξη, προκειμένου να την θωρακίσουν αποτελεσματικώς έναντι των πολλαπλών επώδυνων επιπτώσεων της έκρηξης πολέμου σε ευρωπαϊκό, *lato sensu*, έδαφος. Και μάλιστα σε έδαφος Κράτους που προοριζόταν, εδώ και καιρό, να καταστεί μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης αλλά και μέλος του ΝΑΤΟ.

β3) Το άκρως αρνητικό αποτέλεσμα ήταν, και παραμένει πάντοτε, αυτή η αδιανόητη αδρανοποίηση της ΚΕΠΠΑ -καθώς και η αδρανοποίηση των εν προκειμένω αρμόδιων οργάνων της Ευρωπαϊκής Ένωσης- να καταλήξει, μεταξύ άλλων, πριν απ' όλα στο να καταστεί η Ευρωπαϊκή Ένωση ουραγός των γεωστρατηγικών αποφάσεων των ΗΠΑ και του ΝΑΤΟ, οι αποφάσεις του οποίου λαμβάνονται πλέον καθ' υπαγόρευση των ΗΠΑ. Τούτο δεν σημαίνει, βεβαίως, ότι η

Ευρωπαϊκή Ένωση έπρεπε να αντιδράσει εντελώς μονομερώς και με αποκλειστικό γνώμονα τους δικούς της στόχους και τα δικά της συμφέροντα. Όμως είναι κάτι παραπάνω από προφανές ότι για να υπερασπισθεί το πολιτικό και θεσμικό της κύρος παγκοσμίως ήταν υποχρεωμένη να μετάσχει, υπό συνθήκες έκτακτης ανάγκης, ισοτίμως έναντι των ΗΠΑ και του NATO στην λήψη των αναγκαίων και αποτελεσματικών συλλογικών αποφάσεων, προκειμένου να αποσοβηθούν, στο μέτρο του εφικτού, οι τεράστιες πολιτικοοικονομικές συνέπειες ενός πολέμου, του οποίου μάλιστα η διάρκεια θα είναι, οπωσδήποτε, μακρά και η μετέπειτα περίοδος πολλαπλώς απρόβλεπτη. Πέραν τούτων, η προμνημονευόμενη αδρανοποίηση οδήγησε στο να πληρώνει η Ευρωπαϊκή Ένωση βαρύτατο τίμημα ιδίως σε οικονομικό επίπεδο, κυρίως λόγω της μακροχρόνιας ενεργειακής εξάρτησής της από την Ρωσία, είτε πρόκειται για την προμήθεια πετρελαίου είτε, ακόμη περισσότερο, για την προμήθεια φυσικού αερίου. Ένα τίμημα το οποίο θα συνιστά κυκλώπειο βάρος, για μεγάλο χρονικό διάστημα, πάνω στην Ευρωπαϊκή Οικονομία και κατά προτεραιότητα στην Ευρωζώνη. Της οποίας οι εν γένει δομικές αδυναμίες είναι εμφανείς και άκρως επιζήμιες, λόγω του ότι ήταν και παραμένει μια μάλλον ασταθής Νομισματική Ένωση, δίχως τις, ουσιαστικώς υπαρξιακές, εγγυήσεις μιας αντίστοιχης και στέρεης Οικονομικής Ένωσης. Και το ως άνω τίμημα καθίσταται ολοένα και περισσότερο επαχθές αν αναλογισθεί κανείς, με βάση και τις πρόσφατες εξελίξεις, ότι μπροστά στον κίνδυνο πραγματικής κατάρρευσης των οικονομιών τους πολλά Κράτη-Μέλη -με αρνητική πρωταγωνίστρια την Γερμανία- αρχίζουν να παίρνουν, κατά τρόπο σπασμωδικό και άναρχο και επιπλέον μονομερώς και αυθαιρέτως, οικονομικά και άλλα μέτρα ως εάν δεν αποτελούν Κράτη-Μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του σκληρού πυρήνα της, της Ευρωζώνης.

β4) Το μεγάλο κόστος των συνεπειών της κατά τα προεκτεθέντα στάσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης εντείνει η συνέχισή της και σε επόμενες πολεμικές συγκρούσεις με παγκόσμιο αντίκτυπο, όπως αυτή που σοβεί σήμερα στην Μέση Ανατολή. Σύγκρουση η οποία παίρνει για την Ελλάδα και την Κύπρο τόσο πιο απειλητικές διαστάσεις, όσο η Τουρκία εκεί επιχειρεί να κάνει πράξη τις διαχρονικές νεοοθωμανικές της φαντασιώσεις. Και ας μην υποτιμούμε το ότι ο πολλαπλασιασμός των αβελτηριών τούτων από πλευράς Ευρωπαϊκής Ένωσης οδηγεί στον πολλαπλασιασμό των αρνητικών γι' αυτήν επιπτώσεων με γεωμετρική πρόοδο και με προοπτική μη αναστρεψιμότητάς τους.

B. Το βαρύ τίμημα της άγνοιας της Ιστορίας

Όλα τα προεκτεθέντα συμπτώματα που τροφοδοτούν τα κενά σοβαρού πολιτικού περιεχομένου εφόδια των ευρωσκεπτικιστών αναδεικνύουν μια μεγάλη

αλήθεια, η οποία κινδυνεύει να παρασύρει την Ευρωπαϊκή Ένωση στο περιθώριο ή ακόμη και στον τελικό μαρasmus της. Κουραστικά, ίσως εμμονικά, θα επαναλάβω τα εξής: Το μέλλον της Ευρωπαϊκής Ένωσης αφορά αυτό τούτο το μέλλον της Ευρωπαϊκής Δημοκρατίας και του Ευρωπαϊκού Πολιτισμού. Κατά συνέπεια, αφορά όχι μόνο τα Κράτη-Μέλη της αλλά ολόκληρη την Ανθρωπότητα, όταν μάλιστα συνειδητοποιούμε καθημερινά τις περιπέτειες του Ανθρώπου, του Ανθρωπισμού, της Ειρήνης, της Δικαιοσύνης, ιδίως δε της Κοινωνικής Δικαιοσύνης, σε πλανητικό επίπεδο.

1. Ο Θουκυδίδης έγραψε την ιστορία του Πελοποννησιακού Πολέμου ως «κτῆμα ἔς αἰεί μᾶλλον ἢ ἀγώνισμα ἔς τό παραχρῆμα ἀκούειν». Ο Μιγκέλ ντε Θερβάντες επισήμανε ότι «η ιστορία είναι θεματοφύλακας μεγάλων πράξεων, μάρτυρας του παρελθόντος, παράδειγμα και δάσκαλος για το παρόν και μέγας σύμβουλος για το μέλλον». Τέλος, ο Λαμαρτίνος «συμπύκνωσε» όλες τις ως άνω μεγάλες αλήθειες στο απόφθεγμα: «Η ιστορία διδάσκει τα πάντα, ακόμη και το μέλλον». Αυτή την αλήθεια δεν θέλουν, είτε από άγνοια είτε από ανομολόγητες προθέσεις, να κατανοήσουν και να υπηρετήσουν σήμερα οι ευρωσκεπτικιστές, όταν αμφισβητούν την ανάγκη της ολοκλήρωσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης με όχημα την Ευρωπαϊκή Ενοποίηση, στην βάση της Αντιπροσωπευτικής Δημοκρατίας. Όταν δηλαδή μάχονται για την, σχεδόν πλήρη, αναβίωση του Έθνους-Κράτους αφού πλέον, φυσικά υπό όρους ψευδαισθήσεων που υπονομεύουν και το δικό τους μέλλον, δεν θεωρούν χρήσιμη την Ευρωπαϊκή Ένωση, στην οποία όμως πρέπει να προσφέρουν τα απαραίτητα εφόδια, θεσμικά και πολιτικά, και για την επιβίωσή της και για την ολοκλήρωσή της. Προφανώς οι σύγχρονοι, ίσως πιο αμετανόητοι από τους προγόνους τους, ευρωσκεπτικιστές φαντάζονται το Ευρωπαϊκό Οικοδόμημα θεμελιωμένο όχι πάνω στον γρανίτη της πίστης για το αυθεντικό Ευρωπαϊκό Ιδεώδες, αλλά πάνω στην κινούμενη άμμο του εντελώς στρεβλώς δομημένου εθνοκεντρικού τυχοδιωκτισμού τους.
2. Μια τέτοια ψευδαίσθηση των ευρωσκεπτικιστών περί αυτάρκειας του πάλαι ποτέ Έθνους-Κράτους για το μέλλον παραπέμπει -σίγουρα cum grano salis, πλην όμως υπό όρους διδακτικού αναστοχασμού με βάση το παρελθόν- σε παλιότερες εθνολογικές έρευνες για κάποιες, απομακρυσμένες από τον υπόλοιπο κόσμο, φυλές ιθαγενών οι οποίες, όταν είχαν εξασφαλίσει αλιευτικά αποθέματα γι' αρκετό καιρό, εγκατέλειπαν δίχως συντήρηση τις πρόχειρες πιρόγες του ψαρέματος, επειδή θεωρούσαν ότι τους ήταν πια άχρηστες και όταν, ύστερα από καιρό, θα τις είχαν ξανά ανάγκη μπορούσαν να φτιάξουν άλλες! Ίσως μάλιστα τέτοιες ψευδαισθήσεις εξηγούν και το γιατί οι δήθεν διανοούμενοι του συγκεκριμένου ευρωσκεπτικισμού συνιστούν πραγματικά

πρότυπο μετριότητας. Ο λόγος τους, σε επίπεδο φιλοσοφίας και πράξης, στηρίζεται αποκλειστικώς και μόνο στην προβολή της ηδονής των λέξεων και στην, επέκεινα ανίερη, εκμετάλλευση της «ιδιοφυΐας του καθημερινού», ακριβώς υπό τους όρους που εξέθεσε στον «*Ηρόστρατο*» ο Fernando Pessoa.

Επίλογος

Συνοψίζοντας την ανάλυση για τα έργα και τις ημέρες των σύγχρονων ευρωσκεπτικιστών, οι οποίοι δεν μπορούν να αντιληφθούν και να εκτιμήσουν την ιστορική διαδρομή και την αποστολή της ολοκληρωμένης Ευρωπαϊκής Ένωσης ύστερα από την συντέλεση της πλήρους Ευρωπαϊκής Ενοποίησης, χρήσιμο -μάλλον δε επιβεβλημένο- είναι το να κατανοούμε όλοι, όσοι βιώνουμε ειλικρινώς την αγωνία της ολοκλήρωσης του Ευρωπαϊκού Οικοδομήματος και της ευόδωσης του Ευρωπαϊκού Ιδεώδους, το ότι πρέπει να τους υπενθυμίζουμε, αδιαλείπτως και εμπράκτως, μεταξύ άλλων και τα εξής:

A. Όταν η Ιστορία κλείνεται ερμητικά στο στεγανό ερμάριο του χρόνου, ως δήθεν περιττό βάρος στην πορεία προς το μέλλον, μαζί της παραμένουν περιθωριοποιημένες και ανενεργές, συντηρημένες δίχως ικμάδα στην ναφθαλίνη της μνήμης, τόσο οι διαδρομές των γεγονότων που την συνέθεσαν όσο και οι εμπειρίες, οι οποίες έχουν συναχθεί από αυτά. Τότε η Ιστορία παύει να διδάσκει και ο Άνθρωπος, μοιραίως, θύμα της αμνησίας του και της επέκεινα αμεριμνησίας του είναι έτοιμος να διαπράξει, δίχως επίγνωση, τα ίδια λάθη. Όμως στην ταραγμένη εποχή μας έχουν αρχίσει να επιβάλλονται -απέναντι στις απείρως περισσότερες, πραγματικά ευεργετικές για τον Άνθρωπο και για τις αντίστοιχες μεγάλες μελλοντικές του φωτεινές κατακτήσεις, πλευρές- ορισμένες σκοτεινές πτυχές ιδίως της Οικονομικής Παγκοσμιοποίησης και της Τεχνολογικής Επανάστασης. Πτυχές, οι οποίες μπορούν εύκολα να καταφέρουν εναντίον της Ανθρωπότητας πλήγματα σαφώς πιο επώδυνα και καταστροφικά σε σχέση με το παρελθόν, απώτερο και, κυρίως, πρόσφατο.

B. Ας μην αυταπατώμεθα: Λίγα μόνο χρόνια αρκούν για να περάσουμε, μέσα από την ύπουλη αταραξία του τέλματος της φιλισταϊκής αμεριμνησίας και του επιμηθεϊκού εφησυχασμού, από την όχθη των *anni mirabilis* στην απέναντι όχθη των *anni horribilis*, βιώνοντας μian άλλη μορφή «*bellum omnium contra omnes*» - για να θυμηθούμε τις διδαχές του Thomas Hobbes- και, ταυτοχρόνως, επιλέγοντας τον ολισθηρό κατήφορο εγκατάλειψης της ως τώρα συνολικής δημιουργίας του *homo sapiens*. Και μάλιστα της δημιουργίας εκείνης η οποία μπορεί να οδηγήσει, με όποια ασφάλεια είναι επί γης νοητή, τον Άνθρωπο προς τον κατά την υπόστασή του προορισμό του. Τον προορισμό της αυτογνωσίας και της αναζήτησης της κάθε μορφής αλήθειας, έστω και ως οριακού για τα ανθρώπινα δεδομένα μεγέθους,

πλην όμως ικανού να απελευθερώσει τον Άνθρωπο από τα δεσμά της, δήθεν, κατεστημένης γνώσης. Καθώς και από το εφιαλτικό ενδεχόμενο της διακινδύνευσης που συνεπάγεται μια υπό εκκόλαψη νεότευκτη βαρβαρότητα, η οποία φιλοδοξεί να συνθέσει τον αστερισμό του φόβου και, εν τέλει, της αβεβαιότητας. Δεν έχουμε το δικαίωμα να ξεχνούμε ότι ο *homo sapiens* καταξιώθηκε μόνον αφότου νίκησε την αβεβαιότητα ως προς το τι οφείλει να υπηρετήσει εν ζωή. Πρόκειται για ένα αναμφισβήτητο βαρύ χρέος το οποίο, εκ καταγωγής, φέρνει τον Άνθρωπο, πάντοτε ως *homo sapiens*, νομοτελειακώς απέναντι στους μετρίους και στην μετριότητα, άρα και απέναντι στην ανυπόφορη κενότητα των αλαζόνων και της αλαζονείας. *A fortiori* δε των αλαζόνων οι οποίοι διεκδικούν δι' εαυτούς την «*εξ αποκαλύψεως αλήθεια*», περιφρονώντας εξίσου αλαζονικώς την, κλασική στο πλαίσιο της σύγχρονης Αντιπροσωπευτικής Δημοκρατίας και του σύγχρονου Κράτους Δικαίου, θεσμική και δικαιοϊκή θέση: Η κανονιστική πεμπτουσία του κάθε θεμελιώδους δικαιώματος συνίσταται στην μέσω της ακώλυτης -φυσικά εντός των ορίων των διατάξεων του Συντάγματος και της σύμφωνης με αυτές εκτελεστικής του νομοθεσίας- ελεύθερης έκφρασης των απόψεων του φορέα του, δίχως όμως τούτο, κατ' ουδένα τρόπο, να καταλήγει, έστω και καθ' υποφοράν, σ' ένα είδος νομιμοποίησής του να επιδιώκει την αναγκαστική υιοθέτησή τους από κάθε άλλο. Και ως προς τούτο είναι χρήσιμο να αναχθούμε στον ορισμό του Ιταλού συγγραφέα Curzio Malaparte - στην πραγματικότητα Kurt Erich Suckert (1898-1957) - ως προς το βαθύτερο νόημα του ολοκληρωτισμού: Ολοκληρωτισμός είναι το καθεστώς εκείνο εντός του οποίου ό,τι δεν απαγορεύεται είναι υποχρεωτικό. Επομένως, και υπό το πρίσμα του *multum in parvo*, για χάρη του Ευρωπαϊκού Ιδεώδους και της ιστορικής και πολιτισμικής του καταξίωσης ας αντισταθούμε -και ας εξεγερθούμε αναλόγως- απέναντι στον άκρως διαβρωτικό ευρωσκεπτιστικό αναθεωρητισμό ο οποίος, μετερχόμενος κάθε μορφής προπαγανδιστικές μεθόδους, επιχειρεί να επιβληθεί ως η σύγχρονη ευρωπαϊκή ορθοδοξία.